

УДК 8.81.81'3

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/55-1-22>

Ірина БАСАРАБА,

orcid.org/0000-0002-3209-9119

викладач кафедри іноземних мов

Національної академії Державної прикордонної служби України

(Хмельницький, Україна) *irynaborovyk2017@ukr.net*

Ольга ЛЕМЕШКО,

orcid.org/0000-0001-8893-4366

кандидат педагогічних наук, доцент,

заступник начальника кафедри іноземних мов

Національної академії Державної прикордонної служби України

(Хмельницький, Україна) *lemeshkolia@ukr.net*

ВІЙСЬКОВИЙ СЛЕНГ: ДЕФІНІЦІЯ ТА ШЛЯХИ УТВОРЕННЯ

У статті піднімаються питання функціонування фразеологічного фонду мови, аналізуються основні підходи характерних особливостей фразеологічної системи англійської мови (будучи тим елементом, що передає певні особливості сприйняття навколишньої дійсності носіями певної мови, а також певною мірою відображає специфіку розвитку культури етнічної общини) у військовій сфері. Мовлення кожного члена військового соціуму насичене фразеологічними одиницями національної мови, що визначає характер поведінки та дій людини. Спільність мови членів певних соціальних груп військовослужбовців виявляється в наявності особливого соціально-групового діалекту, що володіє рядом певних специфічних рис на лексичному та фразеологічному рівнях. Дослідження мови військовослужбовців дозволило нам виділити дві основні групи функціонування мови представників Збройних Сил, зокрема: термінологію, що регламентується офіційними документами, а також сленг. У статті увесь військовий сленг умовно поділяється на сленг з ширшою сферою застосування, (частина, яка входить до лексики, що використовують в буденному житті представники культури США) та з вузькою сферою застосування – ту, яку використовують безпосередньо у військовій сфері. Аналіз літератури дозволив визначити основні шляхи утворення військового сленгу, зокрема морфологічні (скорочення, афіксація, конверсія, звуконаслідування, словоскладання); лексико-семантичне словотворення; утворення фразеологізмів, запозичення з іноземних мов, територіальних діалектів, жаргонні запозичення. У статті звертається увага на те, що увесь сленг військовослужбовців можна умовно поділити на 2 великі групи: загальний сленг, тобто сюди відносяться загальновідомі слова та вирази, а також на слова вузького вжитку, тобто ті які вживаються в досить обмежених рамках військово-морських сил Великої Британії та Сполучених Штатів.

Ключові слова: фразеологічна система, професійна мова, соціолект, сленг, шляхи утворення.

Iryna BASARABA,

orcid.org/0000-0002-3209-9119

Lecturer at the Foreign Languages Department

National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine

(Khmelnitskyi, Ukraine) *irynaborovyk2017@ukr.net*

Olha LEMESHKO,

orcid.org/0000-0001-8893-4366

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,

Deputy Head of Foreign Languages Department

National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine

(Khmelnitskyi, Ukraine) *lemeshkolia@ukr.net*

MILITARY SLANG: DEFINITION AND WAYS OF FORMATION

The article raises issues of the phraseological fund of the language functioning, analyzes the main approaches to the characteristic features of the phraseological system of the English language (being the element that conveys certain features of the perception of the surrounding reality by speakers of a certain language, and also to some extent reflects the specifics of the development of the culture of the ethnic community) in the military sphere. The speech of each member of the military society is saturated with phraseological units of the national language, which determines the character of a person's behavior and actions. The common language of members of certain military personnel social groups is manifested

in the presence of a special social-group dialect, which has a number of specific features at the lexical and phraseological levels. The study of the language of military personnel allowed us to distinguish two main groups of functioning of the language of the Armed Forces representatives, in particular: terminology regulated by official documents, as well as slang. In the article, all military slang is conditionally divided into slang with a wider scope of application (the part that is part of the vocabulary used in everyday life by representatives of US culture) and with a narrower scope of application - that which is used directly in the military sphere. The analysis of the literature made it possible to determine the main ways of formation of military slang, in particular morphological (abbreviation, affixation, conversion, onomatopoeia, word formation); lexical-semantic word formation; formation of phraseological units, borrowings from foreign languages, territorial dialects, slang borrowings. The article draws attention to the fact that all the slang of military personnel can be conditionally divided into 2 large groups: general slang, that is, well-known words and expressions are included here, as well as words of narrow usage, that is, those that are used within the rather limited framework of the naval forces of the Great Britain and the United States.

Key words: *phraseological system, professional language, sociolect, slang, ways of formation.*

Постановка проблеми. Мова вважається досить складною багатофункціональною системою, що є засобом для обслуговування усіх сфер людської діяльності. Культура та ідеали, що входять до її складу, звичаї та морально-етичні орієнтири складають певний комплекс соціальних норм поведінки представника певного етносу, що в загальному можуть типізувати його особистість. В національній фразеології відображаються особливості розвитку культури етносу, специфіка сприйняття носіями мови предметів та явищ навколишнього середовища, а сучасні реалії життя українців змушують нас знайомитись та досліджувати побут та мову різних категорій осіб, зокрема військова агресія з боку російської федерації спонукає ознайомитись також з особливостями функціонування мови військовослужбовців. Це підтверджує необхідність дослідження особливостей утворення та вживання військового сленгу.

Аналіз досліджень. Дослідниками, що стали основоположниками у сфері англійського сленгу військовослужбовців, вважаються В. Коровушкін, Г. Судзіловський, Е. Партрідж. Їх наукові праці вийшли до 90-х років ХХ ст. Досить нещодавно лінгвісти почали проводити дослідження, проте англійський військовий сленг до цих пір є досить маловивченим поняттям.

Метою статті є виявлення змісту понять «фразеологія», «військовий сленг» та встановлення основних шляхів його утворення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фразеологічний склад мови свідчить про унікальність складу мислення її народу з позицій сприйняття та розуміння дійсності у відповідності з певними ціннісними установками кожного окремого представника етнічної спільноти та професії (Fries, 1947: 52), тобто фразеологічної одиниці.

Перш ніж вести мову про характерні особливості фразеологічної системи англійської мови у військовій сфері, досить важливим є все ж таки

визначення дефініції основного компоненту наукового дослідження.

Фразеологічний фонд, будучи унікальним фрагментом мовної картини світу, передає певні особливості сприйняття навколишньої дійсності носіями мови, а також певною мірою відображає специфіку розвитку культури етнічної спільноти. На думку В. Телії, образи, котрі є закріпленими у фразеології, являють собою певний засіб для накопичення відмінних рис світосприйняття та світобачення певного народу, до того ж мають безпосередній зв'язок матеріальної, соціальної та духовної культури етносу, а також свідчать про його національні традиції та досвід (Телія, 1996: 215).

Мовлення кожного члена військового соціуму насичене фразеологічними одиницями національної мови, яка визначає характер поведінки та дій людини, уособлює модель особистості, що встановлює моральні орієнтири не лише військовослужбовців у рамках їх субкультури, а також і всіх членів етнічних меншин англійських країн (Телія, 1996: 215).

Професійна мова військовослужбовців є одним з найважливіших та найбагатших ресурсів фразеологізмів. Досить часто термінологічна лексика з прямого значення одержує переносне значення.

На нашу думку, фразеологія, що описує реалії військової сфери повною мірою відображає не лише національно-культурну специфіку, а ще й історичне минуле народу як носія мови, особливості світобачення членів певної соціальної групи – військовослужбовців, моральні орієнтири та установки етносу.

Під соціальною групою розуміють стійку групу людей, які об'єднані спільними нормами поведінки, цінностями та інтересами, що базуються на їх спільній участі у виконанні певного роду діяльності (Потятиник, 2003: 232). Саме наявність спільної мови, що відображає специфічні ознаки світобачення цієї спільноти людей є однією з особливостей соціальних груп.

Субкультура військовослужбовців, як складова частина культури певного народу, характеризується «спільністю мови, матеріальної та духовної діяльності, спільністю характерів та звичаїв, психічних характеристик своїх представників» (Бойко, 2009: 54).

Спільність мови членів певних соціальних груп військовослужбовців виявляється в наявності особливого соціально-групового діалекту, що володіє рядом певних специфічних рис на лексичному та фразеологічному рівнях. Їх знання може допомагати розкривати сутність ціннісних установок, характеру взаємовідносин військовослужбовців та світосприйняття ними.

Згідно визначення, під соціальним діалектом прийнято вважати сукупність лексико-фразеологічних засобів, що використовується певною гендерною, професійною, віковою групами в рамках національної мови. Соціально-груповий діалект має ознаку символічності функціонування. Соціалектом називається категорія, що виконує ряд функцій, а саме комунікативну, репрезентативну (функція «мовного паспорту» дозволяє виявляти приналежність до певної соціальної групи), інтегруючу, диференційну, криптиалічну (дозволяє здійснювати обмін інформацією в присутності «чужих» людей) (Бойко, 2009: 162—163).

Це поняття є досить близьким до таких термінів як «арго», «соціолект», «жаргон». Проте, в англійській мові більш близьке визначення *slang*, що представляє собою стилістичний синонім вище зазначених визначень. Саме сленгізми займають особливе місце у фонді лексичних засобів діалектів військовослужбовців.

Charles Fries – відомий американський мовознавець у 40-х роках ХХ століття відмітив, що термін «сленг» дуже розширився, тому застосовується до занадто великої кількості понять, і тому досить часто між ними важко провести чітку межу, що відноситься до сленгу, а що ні (Fries, 1947: 52). Ситуація щодо визначення військового сленгу є сьогодні такою ж.

Деякі автори притримуються думки, що сленг є таким «антиподом» до літературної мови. Проте ці дослідники заперечують необхідність дослідження терміну «сленг» як вульгарної мови. Вони вбачають в ньому саме те джерело оновлення мови, яке допомагає змінювати докорінно лексичний склад мови. Крім того, існує думка про те, що сленг вважають індивідуальним проявом представників певної професійної сфери.

«Сленг – це те саме, що й жаргон (у вітчизняній літературі переважно у відношенні до англійських країн); сукупність жаргонізмів, що є скла-

довими шару розмовної лексики, що відображає грубе, фамільярне, а інколи гумористичне відношення до предмету мови (Потятиник, 2003: 78).

Таке поняття як «сленг» дуже часто змішується з термінами «діалект», «вульгаризм», «жаргонізм». У своїй роботі «Очерк сучасної англійської мови в США» А. Швейдер поєднує поняття військового сленгу та спеціального сленгу. Він вважає, що майже усі вирази військового сленгу несуть певне емоційне навантаження, а інколи мають досить насмішливу функцію. Автор доводить думку, що термінологія, котра вживається в статуті має більш вузьку сферу понять, ніж жаргонізми та сленгізми, оскільки саме сленгізми відображають майже всі сфери побуту військовослужбовців.

У.Потятиник стверджує, що «фразеологізми, синтаксичні конструкції, атрибутивні словосполучення, порівняльні звороти, прислів'я, приказки, анекдоти, експліцитно чи імпліцитно характеризують певні властивості представників відповідної національності можуть виступати в якості мовних засобів експлікації етнічних стереотипів» (Потятиник, 2003: 85). Дану тезу можна узагальнити і для представників відповідної професії, а у нашому випадку до військовослужбовців, причому фразеологізми, синтаксичні конструкції, сталі словосполучення, порівняльні звороти, прислів'я, приказки виражаються мовою військового сленгу.

На етапі розвитку лінгвістики проблема визначення терміну військового сленгу сильно не змінилась. Важко не погодитись з думкою І. Арнольд, яка під поняттям «сленгу» розуміла лексичний шар, котрий не можна було віднести до літературної норми мови. Крім того, сленг повинен мати яскраве відображення оцінки чи експресії. До військового сленгу відноситься той шар англійської мови, що в першу чергу може бути вжитим для визначення певних військових понять Збройних сил США та Великої Британії.

Дослідник Г. Судзіловський розмежовує такі поняття як «військовий жаргон» та «військовий сленг». На думку науковця, «військовий жаргон», зокрема його утворення та застосування в першу чергу пов'язане з езотеричною ціллю. Проте, на думку С. Лазаревич, ці два поняття можна вживати в якості синонімів у сучасній лінгвістиці.

Зазвичай військовий сленг має досить широку сферу застосування, адже майже нарівні з офіційною формалізованою лексикою стосується більшості сторін життя військовослужбовця, а також військових понять, військової техніки, озброєння та ін. Причиною поширеності військового сленгу є необхідність коротких позначень для об'єктів та явищ сфер військової служби.

Науковець Б. Бойко вважає, що «функціонуючи в текстах військового фольклору, в художніх текстах про війну та армію, в текстах словників армійського сленгу, одиниці соціально-групового діалекту надають названим текстам властивості соціально маркованого засобу комунікації. В одиницях соціально-групових діалектів знаходять вираження субкультурна мовна картина світу, мовні характеристики загальноприйнятого соціального портрету військовослужбовців. Словники військового жаргону, особливо ті, що створені в субкультурному середовищі, набувають субкультурної цінності» (Бойко, 2009: 4). Американський дослідник Р. Холдер вважає, що причиною широкого вжитку військового сленгу є те, що він може відігравати досить позитивну роль під час побудови взаємостосунків між військовими різного соціального походження (Holder, 1995: 5).

Увесь сленг військовослужбовців можна умовно поділити на 2 великі групи: загальний сленг, тобто сюди відносяться загальновідомі слова та вирази, а також на слова вузького вжитку, тобто ті, які вживаються в досить обмежених рамках Збройних Сил Великої Британії та Сполучених Штатів.

Шляхами утворення військового сленгу можна вважати:

- 1) морфологічні: скорочення, афіксація, конверсія, звуконаслідування, словоскладання;
- 2) лексико-семантичне словоутворення;
- 3) утворення фразеологізмів, запозичення з іноземних мов, територіальних діалектів, жаргонні запозичення (приклади шляхів наведено в Таблиці 1).

Такі способи утворення можна зустрічати і в сучасних військових сленгах. Аналіз фразеологічних одиниць військового соціолекту, що має риси грубої експресивності, зневаги, цинічних чи жартівливих обрисів, що дозволяє зробити висновки про певний характер взаємин між військовослужбовцями армії США.

В дискурсі військової сфери США фразеологічні звороти, що несуть метафоричну функцію, утворюють цілі системи, що забезпечують більший вплив на реципієнтів.

Мова представників Збройних сил включає в себе дві складові – термінологію, що регламентується офіційними документами, а також сленг. Військовий соціолект представників Збройних сил США, об'єднаний спільними інтересами, нормами поведінки, слугує одним з найважливіших елементів військової субкультури. Крім того, військовий соці-

Таблиця 1

Приклади сленгізмів вузького вжитку

№	Шляхи утворення	Пояснення	Приклад
1.	Скорочення	скороченням від військового звання Corporal; скороченням від Captain;	corp. cpt
2.	Жаргонні запозичення	походження – назва походить від широко відомого кулемета Томпсона;	tommy gun
3.	Конверсія	спочатку застосовувалось для позначення, що зброя є в повній бойовій готовності, потім змінило своє значення – в повному бойовому настрої	locked and loaded
4.	Іноземні запозичення	швидка війна або надзвичайно рішучий напад; самовільне покидання військової частини, хоча в розмовній мові «French leave» означає піти не попрощавшись;	Blitzkrieg French leave
5.	Афіксація	взуття для полегшення руху для пішаків; солдат-зенітник;	go-fasters ack-man
6.	Звуконаслідування	снаряд; вогнепальна зброя, автомат;	whiz bang bang-bang
7.	Утворення фразеологічних одиниць	нести караульну службу; солдат, який чітко дотримується статуту;	to dog a watch book soldier
8.	Лексико-семантичне словоутворення	утворення нових слів шляхом переносного значення новобранець дуже втомлена особа, солдат	boot zombie
9.	Запозичення з територіальних діалектів	ворожий піхотинець; жаргонізм став популярним після війни проти Іраку у Перській затоці; те, що не заслуговує уваги	Ali Baba nothing to write home about [13, с.115]

олект володіє певним рядом особливостей на рівні фразеології та лексики в цілому. Знання цих установок дозволяє розкрити сутність характеру взаємин між військовими, а також їх світосприйняття.

Загалом, сленг військовослужбовців можна охарактеризувати досить широким вжитком аббревіатур, досить інтенсивним запозиченням слів. Варто зазначити, що мова військовослужбовців насичена нецензурною, грубою та фамільярною лексикою та фразеологією. Крім цього, спостерігаються глумливі вирази, за допомогою яких можна передати саркастичне чи гумористичне відношення до різних аспектів життя військового. Найбільш активно насичення лексико-фразеологічного складу мови відбувається під час збройних конфліктів чи війн, в результаті чого певні слова чи стійкі звороти професійної мови поступово входять до складу загальноприйнятної лексики.

Отже, підсумовуючи, зробимо наступні **висновки**:

1. Мова представників Збройних сил Великої Британії та США включає в себе дві складові – терміно-

логію, що регламентується офіційними документами, а також сленг. Сленг військовослужбовців є емоційно-забарвленою сферою військової лексики США.

2. Увесь військовий сленг можна поділити на 2 частини:

– з ширшою сферою застосування, тобто та частина, яка входить до лексики, що використовують в буденному житті представники культури США,

– з вузькою сферою застосування – ту, яку використовують безпосередньо у військовій сфері.

3. Крім того, сленг військовослужбовців характеризується використанням вузькоспеціальної термінології, запозиченням жаргонізмів, використанням аббревіатур та скорочень, запозиченням з інших мов, використанням інтернаціоналізмів, а також мають різке емоційне забарвлення, зазвичай з грубим натяком

Перспективами подальших досліджень вважаємо проведення компаративного аналізу одиниць військового сленгу Збройних Сил США та Великої Британії при перекладі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойко Б.Л. Основы теории социально-групповых диалектов: Автореф. дисс. ... докт. филол. наук. М., 2009. С. 4, 52, 162, 163.
2. Єфімов Л. П., Ясінецька О.А. Стилістика англійської мови і дискурсивний аналіз : навчально-методичний посібник. Вінниця: Нова книга, 2011. 240 с.
3. Кухаренко В. А. Практикум з стилістики англійської мови (A Book of Practice in Stylistics) : підручник / В.А. Кухаренко. 2-ге вид., перегл. та пошир. Вінниця: Нова книга, 2000. 160 с.
4. Потятиник У. О. Соціолінгвістичні та прагматистичні аспекти функціонування сленгової лексики (на матеріалах періодики США) : автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.04 / Потятиник У. О. Львів, 2003. 246 с.
5. Телия, В.Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. М.: Языки русской культуры, 1996. С.215
6. Flexner S.B. New Dictionary of American Slang. N. Y.: Harper and Row, 1986. 498 p.
7. Fries C. Usage Levels and Dialect Distribution. The American College Dictionary. New-York: New American Library, 1947. P.52
8. Holder R. W. Dictionary of Modern Slang. U.K. : Oxford University Press, 1995. 194 p.
9. Makkai Adam. A dictionary of American idioms. New York : BARRON'S, 2004. 396 p.
10. Partridge E. Slang Today and Yesterday. London: Routledge and Kegan Paul, 1979. 346 p.
11. Robert L. Chapman. Dictionary of American Slang. USA: New York : Harper Collins Publishers, 1995. 617 p.
12. Sharman Elizabeth. Across Cultures / Elizabeth Sharman. Longman, 2004. 160 p.
13. Spears R. A. NTC's Dictionary of American Slang and Colloquial Expressions. N. Y.: McGraw Hill, 2000. (3rd ed). 560 p.
14. Watts Karen. 21st century Dictionary of Slang. The Princeton Language Institute, 1994. 384 p.

REFERENCES

1. Boyko B.L. Osnovy teorii sotsialno-grupovyih dialektov: Avtoref. diss. ... dokt. filol. nauk. [Fundamentals of the theory of social-group dialects: Author's abstract. diss. ... Dr. philol. of science] M., 2009. P. 4, 52, 162–163. [in Russian].
2. Iefimov L. P., Yasinetska O.A. Stylistyka anhliiskoi movy i dyskursyvnyi analiz : navchalno-metodychnyi posibnyk. [Stylistics of the English language and discursive analysis: educational and methodological manual.] Vinnytsia: Nova knyha, 2011. 240 p.
3. Kukharenko V. A. Praktykum z stylistyky anhliiskoi movy. [A Book of Practice in Stylistics]: Vinnytsia: Nova knyha. 160 p.
4. Potiatynyk U. O. Sotsiolinhvistychni ta prahmastylystychni aspekty funktsionuvannia slenhovoi leksyky (na materialakh periodyky SSHA) : avtoref. dys. kand. filol. nauk: 10.02.04 / Potiatynyk U. O. [Sociolinguistic and pragmatic aspects of the functioning of slang lexicon (on the materials of periodicals of the USA): autoref. thesis Ph.D. philol. of science]. Lviv, 2003. 246 p.
5. Teliya V. N. Russkaya frazeologiya. Semanticheskiy, pragmaticheskiy i lingvokulturologicheskii aspekti [Russian phraseology. Semantic, pragmatic and linguocultural aspects]. M.: Yazyiki russkoy kulturyi. P.215. [in Russian].
6. Flexner S.B. New Dictionary of American Slang. N. Y.: Harper and Row, 1986. 498 p.
7. Fries C. Usage Levels and Dialect Distribution. The American College Dictionary. New-York: New American Library, 1947. P.52

8. Holder R. W. Dictionary of Modern Slang. U.K. : Oxford University Press, 1995. 194 p.
9. Makkai Adam A dictionary of American idioms. New York : BARRON'S, 2004. 396 p.
10. Partridge E. Slang Today and Yesterday. London: Routledge and Kegan Paul, 1979. 346 p.
11. Robert L. Chapman. Dictionary of American Slang. USA: New York : Harper Collins Publishers, 1995. 617 p.
12. Sharman Elizabeth Across Cultures / Elizabeth Sharman. Longman, 2004. 160 p.
13. Spears R. A. NTC's Dictionary of American Slang and Colloquial Expressions. N. Y.: McGraw Hill, 2000. (3rd ed). 560 p.
14. Watts Karen, 21st century Dictionary of Slang. The Princeton Language Institute, 1994. 384 p.